

Відгуки. Рецензії. Повідомлення

Маркова Олена Миколаївна
заслужений працівник культури України,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри теоретичної
і прикладної культурології
Одеської національної музичної академії
ім. А. В. Нежданової

РЕЦЕНЗІЯ

**на комплекс робіт "Теоретико-методологічна розробка
та практичне впровадження ефективних технологій навчання
і виховання культурно-мистецької сфери", підготовлений колективом
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв і висунутий
на здобуття Державної премії України в галузі освіти в номінації
"Наукові досягнення в галузі освіти"**

Рецензований комплекс робіт "Теоретико-методологічна розробка та практичне впровадження ефективних технологій навчання і виховання культурно-мистецької сфери", представлений на здобуття Державної премії України в галузі освіти в номінації "Наукові досягнення в галузі освіти", – це системно підібрані монографії, підручники, методичні накопичення в площині культурознавства й мистецтвознавства. Він охоплює як високотеоретичні узагальнення, представлені працями доктора, професора В.Д.Шульгіної, так і методичну конкретику описів занять з фахових дисциплін мистецтвознавчого та педагогічного кола (матеріали професора Н.Д.Белявіної, доцентів Н.В. Вовкуна, В. І. Грищенко, С.В. Прищенко, Є.А. Антоновича, Н.М.Корисько, С.В.Шалапи) на рівні вищої і середньої школи у відповідних навчальних закладах.

Названі автори досліджень і методично-практичних розробок – відомі вчені, діячі культури і мистецтв, імена яких значимі як в межах України, так і на зарубіжжі. Саме ці фахівці, які очолюють певні ланки структури НАКККіМ, причетні до досягнень українського освітньо-вузівського рівня. Так, за підсумками рейтингу ЮНЕСКО (2009–2017 рр.) саме НАКККіМ посіла перше місце серед вищих навчальних закладів у галузі культури і мистецтв України.

Своєчасність і оригінальність представленого комплексу Розробок – у методологічній помежовності фундаментально-теоретичного та прикладно-технологічного підходів, які відтворюють специфіку дифундуючих якостей світобачення, виробленого за минулі десятиріччя постмодернового буття, яке, за словами американського соціолога Е. Тоффлера, представляє людську спільноту на рівні комунікативного всеохоплення глобального "електронного села" (A.Toffler, Trzecia fala, przekł. E. Woydułło, Warszawa 1985, s. 153).

Такий "неосинкретизм" соціально-культурних відносин сучасності вимагає від наукових преференцій певної методологічної вибірковості, за якою стоїть помежовність світоглядних сфер високої абстракції і первинно-діяльнісних узагальнень. Притаманна методологічному спрямуванню сучасності взаємодія філософських і культурологічних засад мислення чітко простежується в працях авторів творчого колективу НАКККіМ.

І тим переконливіше цей методологічний стрижень усвідомлюється, коли поєднується з вираженими національно-ментальними проявами мисленевого ліризму, який соціологи Є.Онацький, М.Шлемкевич, О.Кульчицький та ін. ("Українська душа", збірка досліджень, Київ, 1992) характеризують як невід'ємну ознаку "української душі": актуальність методологічного тяжіння органічна у вираженні національної ідеї в узагальненні теоретичного позиціонування і практично-педагогічних пропозицій.

Спеціальне місце в творчому тандемі належить доктору мистецтвознавства, професору В.Д.Шульгіній, яка в своїй науковій творчості осягає проблематику культуро- і мистецтвознавства, педагогіки, музичної україніки, маючи в творчому активі близько 200 наукових та методичних праць, зокрема 7 монографій, 15 підручників та навчально-методичних посібників для вищої школи культурологічно-мистецької освіти. В них представлені наукові узагальнення з теорії та історії культури, історії україніки і спеціальної музичної україніки, музичної педагогіки та ін.

Професор В.Д.Шульгіна має досвід викладання у провідних вузах України, Киргизстану, нею підготовлена низка кандидатів і 6 докторів наук. Вона є головою спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв зі спеціальності 26.00.01, членом спеціалізованої вченої ради в Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова зі спеціальності 13.00.02, в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України зі спеціальності 17.00.03.

Значні досягнення виділяють в авторському колективі постать кандидата педагогічних наук, професора, заслуженого діяча мистецтв України Н. Д. Белявіну, яка підготувала перший в Україні підручник в галузі методики підготовки фахівців аудіовізуального мистецтва, численні посібники і навчальні комп'ютерні програми, більше 50 публікацій. Професор опанувала навички роботи з дітьми у Київській дитячій академії мистецтв, останні десятиріччя працює в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв: директором інституту мистецтв, завідувачем кафедри мистецьких технологій. Педагогічна практика надихнула Н. Д. Белявіну на підготовку підручника "Методологія та методика викладання фахових мистецьких дисциплін", в якому зібрані спостереження й узагальнення плідної багаторічної роботи з майбутніми діячами культури і мистецтв.

Також заслуговує високої довіри у вітчизняних наукових і мистецьких колах кандидат культурології, доцент, заслужений діяч мистецтв, народний артист України В. В. Вовкун – знаний режисер, адміністратор-управлінець Міністерського рівня (Міністр культури і мистецтв у 2007–2010 рр.). Його внесок у концептуальні виміри особистісних підходів у розгляді культуротворчих і мистецько-евристичних процесів є суттєвим надбанням національного освітнього простору.

Достойними авторами-науковцями є заслужений працівник культури України, доцент Н. М. Корисько, доцент, майстер спорту з художньої гімнастики С. В. Шалапа, які мають багатий досвід керівництва хореографічною підготовкою вихованців НАКККІМ.

Цікаві розробки та педагогічні підходи знаходимо в підручнику кандидата педагогічних наук, доцента В.І.Грищенко, в якому розгорнуто принципи оптимізації навчального процесу фахівців мистецької аудіовізуальної сфери (звукорежисерів) на основі сучасних музично-інформаційних технологій навчання, які можуть бути застосовані як професійними композиторами, так і музикантами-аматорами.

Кандидат технічних наук, доцент, професор С. В. Прищенко та кандидат педагогічних наук, доцент Є.А. Антонович – відомі педагоги та науковці у сфері дизайну – представили оригінальний підручник з рекламного дизайну, в якому розроблено процес підготовки дизайнера візуально-інформаційного середовища та основи його художньо-проектної діяльності.

Науково-творчий колектив апробував теоретичні й методичні узагальнення виступами в аудиторіях України і зарубіжжя (Польща, Німеччина, Італія, Греція та ін.), підготовкою дисертацій у руслі запропонованої проблематики.

Значним досягненням представленого комплексу робіт є актуальна концепція дифузії маскультурних та елітно-мистецьких надбань. Саме такий підхід у підготовці спеціалістів культурно-мистецького фронту сьогодні виступає запорукою функціонування високого мистецтва, осередків духовно-художніх виявів, за своєю природою невіддільних від популярної сфери, в умовах комерціалізованого суспільства.

Досвід роботи як фахівця-музиканта та у сфері наукових узагальнюючих студій підказали професору В.Д.Шульгіній ідею, яка становить парадигмальну лінію її досліджень та напрацювань вихованців її наукового класу: увага до регіональних вимірів мистецької україніки, до розмаїття стильово-жанрових моделей культурно-мистецьких виходів та фахово-цивілізаційних відкриттів. Численність випускників класу В. Шульгіної в усіх регіонах України засвідчує високий рівень її професіоналізму.

Представлені на рецензування праці мають безумовні достоїнства, які засвідчують їх провідне становище в українській науковій та організаційно-педагогічній сферах. Але спеціальну увагу викликає підручник "Українська музична педагогіка" професора В.Д.Шульгіної, який концентрує позитивні показники зробленого колективом комплексу. В ньому зібрані історично цінні джерела, представлені збірники для музикування, з деякими з яких музична громадськість України практично не була ознайомлена. Вражає теоретична база дослідницьких посилань підручника, в якому надбання національного теоретичного мислення представлені у світовому контексті.

Методологічно-дидактичні принципи живлять різноманіття методичної конкретики підручника Н. Д. Белявіної, а також учасників творчого колективу В. І. Грищенко, С. В. Прищенко, Є. А. Антоновича, Н. М. Корисько, С. В. Шалапи.

Цільовою спрямованістю теоретико-методологічних розробок є вибір заходів з удосконалення освітньої системи на основі поглиблення координації зі світовими досягненнями й одночасно в осягненні повноти національного культурного ґрунту, розвитку того "душевного ліризму", який визнаний особливою рисою мисленнево-поведінкових ознак українців.

XXI століття як "ера інформатики" спонукає до масштабного інтелектуального озброєння особистості. Тому автори розробок акцентують на філософсько-раціональних важелях творчого самовираження, на певному подоланні стихійності "душевного ліризму" суб'єктів української культурно-мистецької освіти.

Даний аспект системи педагогічної підготовки, виділений в Проекті, заслуговує особливої підтримки, вважаючи на мистецьку евристику художньої, спеціально музичної творчості кінця ХХ – початку ХХІ століття, в якій інструментальна звукова абстракція впевнено відсторонила вокально-пісенний заряд, що традиційно, від старовини "козацької доби" і аж до України М. Гоголя і Т. Шевченка, Л. Українки і М. Леонтовича, живив національний погляд на світові цінності.

Аналіз матеріалів Проекту дає змогу дійти висновку, що поставлені мета і завдання комплексу теоретико-методологічних розробок і практичних впроваджень "едукації людини" в культурно-мистецькій сфері досягнуті, виділені новітні ефективні технології навчання і виховання, заявлені у вишуканій різноспрямованості фахових ланок творчої підготовки майбутніх діячів культури і мистецтв.

Точність і деталізованість описів технологічних виборів виступає в пролонгації теоретичних засад, розгорнутих на висоті філософсько-культурологічних принципів та культурологічно-мистецьких постулатів у працях В. Д. Шульгіної, В. В. Вовкуна. Априорною є практична затребуваність едукативних технологій, які безпосередньо інсталюють узагальнення філософсько-культурологічного рівня.

Вищезазначене дає змогу рекомендувати Комплекс робіт "Теоретико-методологічна розробка та практичне впровадження ефективних технологій навчання і виховання культурно-мистецької сфери", підготовлений колективом Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, на здобуття Державної премії України в галузі освіти в номінації "Наукові досягнення в галузі освіти".

Рощенко Олена Георгіївна
доктор мистецтвознавства, професор,
проректор з науково-педагогічної та
творчо-виконавської роботи
Харківської державної академії культури

РЕЦЕНЗІЯ

на комплекс робіт "Теоретико-методологічні розробки та практичне впровадження ефективних технологій навчання та виховання фахівців культурно-мистецької сфери" / Complex of works "Teoretiko-methodological workings out and practical introduction of effective technologies of training and education of professionals in culture and art sphere", представлений колективом авторів у складі: Шульгіна В. Д. / Shulgina V. D.; Белявіна Н. Д. / Belyavina N. D.; Вовкун В. В. / Vovkun V. V.; Корисько Н. М. / Korysko N. M.; Шалапа С. В. / Shalapa S. V.; Грищенко В.І. / Gryshchenko V.I.; Прищенко С.В. / Pryshchenko S.V.; Антонович Є.А. / Antonovich E.A.

Комплекс робіт "Теоретико-методологічні розробки та практичне впровадження ефективних технологій навчання та виховання фахівців культурно-мистецької сфери" / Complex of works "Teoretiko-methodological workings out and practical introduction of effective technologies of training and education of professionals in culture and art sphere", представлений колективом авторів у складі: Шульгіна В. Д. / Shulgina V. D.; Белявіна Н. Д. / Belyavina N. D.; Вовкун В. В. / Vovkun V. V.; Корисько Н. М. / Korysko N. M.; Шалапа С. В. / Shalapa S. V.; Грищенко В.І. / Gryshchenko V.I.; Прищенко С.В. / Pryshchenko S.V.; Антонович Є.А. / Antonovich E.A., висунутий на здобуття Державної премії України в галузі освіти, утворюють два підручники з грифом Міністерства освіти і науки України, два підручники з грифом Міністерства культури України і одна монографія.

Комплекс робіт, що є предметом рецензування, системно охоплює напрями професійної освіти у різних галузях сучасної гуманітаристики. Поставивши за ціль виховання національної художньої еліти на основі узагальнення вчень історичного минулого та теоретичного осмислення вітчизняних і зарубіжних художніх практик сучасності, автори комплексу робіт створили цілісну систему науково-методичних матеріалів, призначених для фахового виховання майбутніх діячів культури та мистецтва. Даний комплекс робіт є значним кроком на шляху формування дидактичного забезпечення навчального процесу у вищих мистецьких і педагогічних навчальних закладах та інститутах підвищення кваліфікації.

Шляхи вирішення завдання створення національних висококваліфікованих культурно-мистецьких кадрів автори Комплексу робіт вбачають в урахуванні єдності процесів розвитку сучасної української держави і глобалізації світових культурних інституцій. Створюючи модель сучасної культурологічно-мистецької освіти, автори Комплексу робіт виходять з низки спільних методологічних положень, які визначають перспективи розвитку української держави в умовах світових процесів глобалізації.

Автори Комплексу робіт справедливо вважають, що умовою гармонізації суперечливих культуротворчо-мистецьких процесів сучасності має стати встановлення зв'язків між теорією культури та її реаліями, минулим, сьогоденним та прогностичним майбутнім, масовим та елітарним мистецтвом.